

УДК 378.4

С. П. Яшук,
здобувач

(Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ)
sergiolife92@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8309-5898C

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИШАХ УКРАЇНИ, ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядається, на підставі порівняльного аналізу, педагогічний процес у вищих навчальних закладах України, Європейського Союзу та Великобританії зі спеціальності "Соціальна робота" в аспекті формування професійно-правової компетентності студентів. На підставі аналізу наукових, довідникових джерел, визначено особливості застосування інтерактивних технологій навчання у освітньому процесі найпопулярніших вищих навчальних закладів, зокрема Норвегії, Великобританії, Фінляндії, Бельгії, з підготовки соціальних працівників зі ступенями бакалавр та магістр.

Ключові слова: технології, інтерактивні технології, соціальна робота, соціальний працівник, правова компетентність, християнська соціальна практика, полікультурне середовище.

Актуальність дослідження. Т. О. Логвиненко наголошує, що порівняння особливостей професійної підготовки соціальних працівників, зокрема через магістратуру Норвегії та Швеції, дозволяє зробити висновки: чітко визначається мета, завдання підготовки; навчальний процес будується за кредитно-модульною системою; магістерські програми забезпечують формування у магістрантів необхідних здатностей та професіоналізму, зокрема професійно-правової компетентності (на 1 курсі магістратури навчальний курс "Права людини: міждисциплінарний підхід" – 15 кредитів; на 2 курсі – "Права людини у законодавстві" – 15 кредитів); значна увага приділяється гнучкості навчання, дотриманню демократичних засад, розвитку дослідницьких умінь та навичок, міжнародній взаємодії [1: 144–152].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми реалізації юридичної діяльності в умовах глобалізації та трансформації національних правових систем, інтеграції України у світовий і європейський правовий простір, філософії та методології юридичної діяльності вищої юридичної освіти були досліджені у роботах Т. Масленнікової, В. Рижикова та ін. Дослідженнями правової компетентності фахівців займалися вчені В. Гриньова, О. Іваній, М. Подберезський та ін. [2].

Мета та завдання. Наголосити на особливостях застосування інтерактивних технологій навчання у формуванні професійно-правової компетентності студентів у вишах України, Європейського Союзу та Великобританії.

Методи дослідження. З метою досягнення цілі дослідження використано такі дослідницькі методи: аналіз і узагальнення емпіричних і теоретичних положень, що містяться у фаховій літературі з різних наукових напрямів (педагогіки, психології, методики навчання тощо) у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників.

В університеті Норвегії, Осло (VID SPECIALIZED UNIVERSITY), стаціонарна форма навчання, 2 роки, з серпня 2016 р. надається ступінь Магістра в галузі християнської соціальної практики. Програма надає: богословські знання, етичні компетентності, управлінські та лідерські навички, навички дослідницької роботи, міжкультурні та міжрелігійні навички, міждисциплінарні уміння. Метою програми є підготовка випускників, які можуть претендувати на практичні і керівні посади в установах, в рамках діяконічної діяльності, а також установах платного соціального обслуговування: люди різних вірувань і сповідань. Після завершення програми студент буде мати: знання теорії і практики діаконії, а також професійної компетентності, необхідної для функціонування в конгрегації, установах і організаціях (це знання включає в себе базове розуміння християнського богослов'я); комплексне і професійне розуміння діяконічних підходів і методів, які висловлюють міжнародне та екуменічне розуміння, міждисциплінарні перспективи, перспективи участі і гендерної галузі щодо діяконічної практики; компетентності у вирішенні основних сучасних проблем у рамках діяконічної дії, пов'язаної з боротьбою за справедливість, створення інклюзивних стипендій, висловлюючи любов до ближнього; розвинену компетентність у розумінні методів вирішення проблем у нових незнайомих умовах. Вимоги під час вступу: ступінь бакалавра (мінімум три роки повний робочий день дослідження, 180 ECTS) в галузі соціальної роботи: догляд за хворими; освіту в галузі соціальних наук: теологія, управління соціального обслуговування (або еквівалент), а також достатній рівень знань англійської мови (TOEFL / IELTS тести вважаються дійсними протягом 2 років після дати тестування) [1].

У Великобританії (University of East Anglia Faculty of Social Sciences) з серпня 2016 р. стартує магістерська програма MRES соціальних наук: методи дослідження (стаціонарна, заочна та вечірня форма навчання, 1 – 2 роки). Університет Східної Англії займає десяте місце у Великобританії за якістю

навчання і в цілому 21 – серед основних британських установ з науково-дослідної майстерності (Framework (REF) 2014 р.). Результати показують, що понад 82 % досліджень університету ЄЕП класифікуються як "світовий лідер" або "міжнародно відмінно", підтвердивши позицію УЕА як прем'єр-дослідної установи щодо впливу на глобальні виклики, що стоять перед суспільством. Навчальні модулі програми включають науково-дослідницькі навички із соціальних наук. Курс доступний з наступних тематичних спеціальностей: Освіта та навчання протягом усього життя. Соціальна робота і соціальна політика. Психологія. Право. Комерційна діяльність і управління. Міжнародний розвиток. Вимоги під час вступу Ступінь бакалавра або еквівалент - суспільні науки [2].

В університеті Фінляндії ([Laurea University of Applied Sciences](#)), стаціонарна форма навчання з серпня 2016 р. надається ступінь бакалавра в галузі соціальних послуг. На факультеті охорони здоров'я і соціального добробуту освіти Програма надає можливість кар'єри, професії і способу життя в полікультурному середовищі. Вимоги до вступників: знання англійської мови. Випускники Програми будуть концентруватися на розвиток і підтримку добробуту людини, турботу про хворих і підтримку людей, які потребують допомоги і реабілітації. Випускник Програми зможе працювати як самостійна особа, яка приймає рішення, і також як член мультипрофесійної команди в державному або приватному секторі. Програма заснована на принципах мультикультурної теорії і практики, а саме: культурні, мовні та інші відмінності можуть і повинні бути використані в якості основи для учіння і викладання. Мультикультура соціальної роботи означає формування професійно-правової компетентності майбутнього бакалавра з метою забезпечення цілісного догляду за клієнтами, а саме: покращення гнучкості реагування на потреби клієнта; використання унікальності пожертвувань приватними особами та іншими групами, в плюралістичному суспільстві, спираючись на визнання таких факторів, як раса, клас, стать, релігія, які впливають на їх життя. Це вимагає від фахівця з соціальної роботи застосування анти-дискримінаційної методології щоб вплинути на розширення прав і можливостей маргіналізованих і соціально виключених груп, таких, як етнічні меншини, літні, безробітні, інваліди, молодь, а також психічно хворі. Розуміння випускниками Програми природи змін під час забезпечення ними добробуту клієнтів, визнання наслідків глобалізації, культурного плюралізму і важливості спілкування, мультипрофесійного підходу до клієнта – складають ключові компетентності (Фінляндія) [3].

В університеті Бельгії, Брюссель (Vrije Universiteit Brussel) за 3 роки (стаціонарна форма навчання) надають ступінь Бакалавра в галузі соціальних наук. Вільний університет Брюсселя і Гента об'єднали академічні сили, щоб запропонувати студентам космополітичне майбутнє: ступінь бакалавра наук в галузі соціальних наук (BScSS). Програма об'єднує три найбільш потужні основні дисципліни, що в змозі побудувати у студентів глибоке розуміння розмаїття сучасних суспільств: Соціологія, Політологія, Комунікативні дослідження. Вимоги до вступників: кандидати повинні володіти англійською мовою (приймаються сертифікати TOEFL, IELTS, CAE, CPE) [4].

Східноєвропейським національним університетом ім. Л. Українки, інститутом соціальних наук, кафедрою соціології та соціальної роботи (створена в 1991 р.) з 2012 р. проводиться підготовка студентів за напрямом "Соціальна робота" ОС бакалавр (спеціалізації: організація соціального захисту населення, соціально-правова робота). В університеті створений Центр волонтерів; студентам і випускникам пропонуються: профорієнтаційні консультації, навчально-тренінгова робота, співпраця з управлінням освіти та науки, роботодавцями та центрами зайнятості [5].

Тернопільський національний педагогічний університет ім. Гнатюка (ГНПУ), інститут педагогіки і психології готує соціальних працівників (денна і заочна форми навчання) за ОС "бакалавр", "магістр" (спеціалізації: соціально-педагогічна діяльність, соціальний захист населення, соціальна реабілітація). Отже, простежується домінуюча соціально-педагогічна складова у формуванні професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, хоча склад кафедри дає надію на достатню увагу в навчальних програмах заявлених спеціалізацій зі спеціальності "Соціальна робота", правової складової [6].

Глухівський національний педагогічний університет ім. Довженка (ГНПУ), факультет педагогіки і психології, кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи (реорганізована у 2014 р.) готує фахівців зі спеціальності "Соціальна робота". Аналіз навчального плану спеціальності показав різнопланову підготовку майбутніх фахівців та недостатню увагу щодо її правової складової, зокрема лише одна дисципліна "Основи соціально-правового захисту особистості" вказує на її присутність [7].

Запорізький національний університет (ЗНУ), факультет соціальної педагогіки та психології готує фахівців із спеціальності "Соціальна педагогіка", спеціалізації: соціально-правовий захист населення; соціальний менеджмент. В навчальний план введена соціальна складова (дисципліни, пов'язані з соціальною роботою та соціологією) та правова складова (в циклах основних дисциплін), хоча, для формування професійно-правової компетентності майбутніх фахівців, доцільно введення правової складової у цикли дисциплін за вибором навчального закладу та студентів [8].

Дніпропетровський національний університет ім. Гончара (ДНУ), факультет суспільних наук і міжнародних відносин, кафедра соціальної роботи готує фахівців зі спеціальності "Соціальна робота".

Основний напрям наукових досліджень кафедри: людина в системі суспільних відносин; гармонія і конфлікт суспільства й особистості. Отже, домінуюча складова фахової компетентності у підготовці майбутніх соціальних працівників – соціально-політична складова. Електронний курс "Правові засади соціальної роботи" вказує на інноваційні технології навчання та недостатню увагу у формуванні професійно-правової компетентності майбутніх фахівців із соціальної роботи (наявність однієї дисципліни правового спрямування) [9]. Ця особливість навчального плану зі спеціальності "Соціальна робота" притаманна Запорізькому національному технічному університету (ЗНТУ), економіко-гуманітарному інституту, гуманітарному факультету, кафедрі соціальної роботи, а саме: включена одна дисципліна "Правові засади соціальної роботи" [8]. Кам'янець-Подільський національний університет ім. Огієнка (КПНУ), факультет корекційної та спеціальної педагогіки і психології із 96 дисциплін зі спеціальності "Соціальна робота" виділяє лише одну правову спрямованість, а саме: "Основи соціально-правового захисту", при цьому важлива увага надається інноваційним технологіям навчання соціальної роботи (тренінги) та формуванню професійно-соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників [2]. Херсонський державний університет (ХДУ), факультет психології, історії та соціології, кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки готує бакалаврів і магістрів зі спеціальності "Соціальна робота" (спеціалізації: управління персоналом, управління соціальними процесами) з домінуванням соціальної складової у професійній компетентності майбутніх фахівців [2]. Національний університет біоресурсів і природокористування України, гуманітарно-педагогічний факультет, кафедра соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті з 2016 р. готує бакалаврів і магістрів зі спеціальності "Соціальна робота" з домінуванням педагогічно-інформаційної складової у професійній компетентності майбутніх соціальних працівників [2]. Університет імені Альфреда Нобеля готує за 4 роки бакалаврів, спеціалізація – соціально-педагогічна діяльність. До основних дисциплін, на жаль, не відносяться дисципліни правового спрямування [2].

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. На підставі аналізу наукових, довідникових джерел, визначено особливості застосування інтерактивних технологій навчання у освітньому процесі найпопулярніших вищих навчальних закладів, зокрема в Норвегії, Великобританії, Фінляндії, Бельгії, з підготовки соціальних працівників зі ступенями бакалавр та магістр, а саме: ключові слова в процесі навчання – професійне зростання на основі отриманих методів роботи: самостійність у вирішенні проблем та методи взаємодії і співпраці; аналітичний підхід програм передбачає її міждисциплінарність: випускники програм зможуть дізнатися, як аналізувати складні соціальні питання з різних кутів; зможуть збагатитися поняттями різних соціальних наук, що дозволить їм розслідувати соціальну реальність, отримати методологічний інструментарій (це цінне ноу-хау програм стане основним для майбутнього роботодавця) та в Україні: важливий акцент у професійній компетентності майбутніх фахівців зроблений на соціально-педагогічну, соціально-правову складову та недостатню увагу щодо її правової складової.

Перспективою в дослідженні буде подальше розкриття педагогічного процесу у вищих навчальних закладах України, Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки зі спеціальності "Соціальна робота" в аспекті формування професійно-правової компетентності студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Логвиненко Т. О. Магістратура в системі професійної підготовки соціальних працівників у скандинавських країнах (на прикладах Норвегії та Швеції) / Т. О. Логвиненко // Наук. зап. нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. – К., 2011. – LXXXIV (№ 94). – С. 144–152.
2. Яшук С. П. Формування професійно-правової компетентності студентів : зарубіжний досвід [Електронний ресурс] / С. П. Яшук. – Режим доступу : <https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0034/rpp-2016-0034.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>.
3. Журавська Н. С. Глобальний характер міжнародної трудової міграції виклики та завдання вищої освіти [Електронний ресурс] / Н. С. Журавська. – Режим доступу : <http://www.dsu.dp.ua> <https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0026/rpp-2016-0026.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>. – Назва з екрану.
4. Лесик Г. Изменение акцентов в цикле социально-гуманитарных дисциплин [Електронний ресурс] / Г. Лесик. – Режим доступу : <http://elibrary.ru/item.asp?id=21609383>. – Назва з екрану.
5. Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів 2016–2017 н.р. / Східноєвропейський національний університет ім. Л. Українки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eenu.edu.ua>. – Назва з екрану.
6. Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів 2016–2017 н.р. / Тернопільський національний педагогічний університет ім. Гнатюка (ТНПУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tnpu.edu.ua>. – Назва з екрану.
7. Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів 2016–2017 н.р. / Глухівський національний педагогічний університет ім. Довженка (ГНПУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gnpu.edu.ua/>. – Назва з екрану.

8. Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів 2016–2017 н.р. / Запорізький національний університет (ЗНУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znu.edu.ua/>. – Назва з екрану.
9. Каталог навчальних планів і програм підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів 2016–2017 н.р. / Дніпропетровський національний університет ім. Гончара (ДНУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsu.dp.ua/>. – Назва з екрану.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Logvynenko T. O. Magistratura v systemi profesiinoi pidgotovki sotsial'nykh pratsivnykiv u skandinavskiykh krainakh (na prykladakh Norvegii ta Shvetsii) [Magistrature within the System of Social Workers' Professional Training in the Scandinavian Countries (in the Case of Norway and Sweden)] / T. O. Logvynenko // Nauk. zap. nats. ped. un-tu im. M. P. Dragomanova [Academic Writings of National Pedagogical Dragomanov University]. – К., 2011. – LXXXIV (№ 94). – S. 144–152.
2. Yashchuk S. P. Formuvannya profesino-pravovoi kompetentnosti studentiv : zarubizhnyi dosvid [Formation of Students' Professional-Legislative Competence : Foreign Experience] / S. P. Yashchuk. – Rezhym dostupu : <https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0034/rpp-2016-0034.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>.
3. Zhuravska N. S. Global'nyi kharakter mizhnarodnoi trudovoi migratsii, vyklyky tazavdannia vyschoi osvity [Elektronnyi resurs] [Global Temper of International Labor Migration Challenges and Objectives of Higher Education] / N. S. Zhuravska. – Rezhym dostupu : <http://www.dsu.dp.ua> <https://www.degruyter.com/view/j/rpp.2016.6.issue-3/rpp-2016-0026/rpp-2016-0026.xml?format=INT&rskey=jvbZ1m&result=1>. – Nazva z ekranu.
4. Lesik G. Izmeneniie aktsentov v tsukle sotsial'no-gumanitarnykh dystsyplin [Change of Accents in the Cycle of Social and Humanitarian Sciences] [Elektronnyi resurs] / G. Lesik. – Rezhym dostupu : <http://elibrary.ru/item.asp?id=21609383>. – Nazva z ekranu.
5. Katalog navchal'nykh planiv i program pidgotovky bakalavriv, spetsialistiv, magistriv 2016–2017 n. r. [Product Curricula and Training Programs for Bachelors, Masters for 2016–2017 Academic Years] / Skhidnoievropeis'kyi natsional'nyi universytet im. L. Ukrainky [Lesia Ukrainka Eastern European National University] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://eenu.edu.ua>. – Nazva z ekranu.
6. Katalog navchal'nykh planiv i program pidgotovky bakalavriv, spetsialistiv, magistriv 2016–2017 n. r. [Product Curricula and Training Programs for Bachelors, Masters for 2016–2017 Academic Years] / Ternopil's'kyi natsional'nyi pedagogichnyi universytet im. Gnatiuka [Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.tnpu.edu.ua>. – Nazva z ekranu.
7. Katalog navchal'nykh planiv i program pidgotovky bakalavriv, spetsialistiv, magistriv 2016–2017 n. r. [Product Curricula and Training Programs for Bachelors, Masters for 2016–2017 Academic Years] / Hlykiv's'kyi natsional'nyi pedagogichnyi universytet im. Dovzhenka [Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://gnpu.edu.ua/>. – Nazva z ekranu.
8. Katalog navchal'nykh planiv i program pidgotovky bakalavriv, spetsialistiv, magistriv 2016–2017 n. r. [Product Curricula and Training Programs for Bachelors, Masters for 2016–2017 Academic Years] / Zaporiz'kyi natsional'nyi universytet [Zaporizhia National University] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.znu.edu.ua/>. – Nazva z ekranu.
9. Katalog navchal'nykh planiv i program pidgotovky bakalavriv, spetsialistiv, magistriv 2016–2017 n. r. [Product Curricula and Training Programs for Bachelors, Masters for 2016–2017 Academic Years] / Dnipropetrov's'kyi natsional'nyi universytet im. Honchara [Oles Honchar Dnipropetrovsk National University] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.dsu.dp.ua/>. – Nazva z ekranu.

Ящук С. П. Применение интерактивных технологий обучения в формировании профессионально-правовой компетентности студентов в вузах Украины, Европейского Союза и Великобритании: сравнительный аспект.

В статье рассматривается, на основании сравнительного анализа, педагогический процесс в высших учебных заведениях Украины, Европейского Союза и Великобритании по специальности "Социальная работа" в аспекте формирования профессионально-правовой компетентности студентов. На основании анализа научных, справочных источников, определены особенности применения интерактивных технологий обучения в образовательном процессе самых популярных высших учебных заведений, в частности Норвегии, Великобритании, Финляндии, Бельгии, по подготовке социальных работников со степенями бакалавр и магистр.

Ключевые слова: технологии, интерактивные технологии, социальная работа, социальный работник, правовая компетентность, христианская социальная практика, поликультурная среда.

Yashchuk S. P. The Use of Interactive Learning Technologies in Formation of the Professional and Legal Competence of Students in Universities of Ukraine, the European Union and the UK: a Comparative Aspect.

Problem setting. The article deals with analysis of future social workers' training in the context of forming students' professional legal competency in higher education institutions of European Union (EU) and Ukraine.

Based on the study of scientific and reference sources peculiarities of the educational process in the most popular higher education institutions, particularly, in EU, offering Bachelor's and Master's degrees in social work have been defined.

Methods. To achieve objectives of the research the following research methods were applied: analysis and synthesis of empirical and theoretical foundations that are presented in the professional literature of various scientific fields (pedagogy, psychology, training methodology etc.) in works by domestic and foreign researchers.

Results. It was found out that problem-based learning involves mastering knowledge and a plan of actions made through a problem-based way in several steps: simulation of a problem-based situation, analysis and statement of a problem, forming a hypothesis.

Conclusions. Problems of legal activity realization in the context of globalization and transformation of national legal systems, Ukraine's integration into international and European legal space, philosophy and methodology of legal activity in higher legal education have been analyzed by T. Maslennikova, V. Ryzhykova and others.

V. Hrynova, O. Ivani, M. Podbereszkyi and others have investigated legal competency of specialists. Rather perspective we consider further study of peculiarities of future social workers' training in the context of forming students' professional legal competency in higher education institutions of European Union (EU), the USA and Ukraine.

Key words: *technology, interactive technology, social work, social worker, legal competence, the christian social practice, multicultural background.*